

Sprejeto na 193. seji Strokovnega sveta RS za poklicno in strokovno izobraževanje, dne 15. 4. 2022

Smernice za vzgojno-izobraževalno delo na šolskem posestvu

I. Temeljna izhodišča

Večina slovenskih kmetijskih šol je bila ustanovljenih ob koncu 19. stoletja in v začetku 20. stoletja. Vse šole so nastale tako, da so oblasti najprej kupile šolsko posestvo ali dodelile šoli nacionalizirano posestvo in na njem zgradile šolo. Opremljeno šolsko posestvo je bilo pogoj za kmetijsko izobraževanje. Ob ustanovitvi so imele šole velika šolska posestva in v primerjavi z današnjim vpisom malo dijakov.

Funkcije šolskega posestva so:

- izobraževanje in usposabljanje dijakov, študentov in udeležencev izobraževanja odraslih v kmetijskih, hortikulturnih, naravovarstvenih in gozdarskih programih: opravljanje dela praktičnega pouka in dela strokovno teoretičnega pouka ter praktičnega usposabljanja z delom,
- razvojna naloga: izvajanje poskusov, demonstracije in učni center za vseživljenjsko učenje.

Šolsko posestvo sestavljajo dovolj velike in zaokrožene enote za posamezne dejavnosti, kot so poljedelstvo, živinoreja, vinogradništvo, sadjarstvo, hortikultura (zelenjadarstvo, cvetličarstvo, krajinarstvo), gozdarstvo, kmetijska mehanizacija, čebelarstvo in naravovarstveni poligoni. Šolsko posestvo je del šolskega učnega prostora in predstavlja pomembno učno okolje v katerem udeleženci izobraževanja s področja kmetijstva, hortikulture, naravovarstva in gozdarstva imajo možnost razvijati tako ključne in poklicne kompetence kot tudi možnost osebnostnega in socialnega razvoja. Učenje na šolskem posestvu omogoča pridobivanje znanj, spretnosti in veščin za obvladovanje najbolj celostnih in zahtevnih delovnih nalog. Obenem, udeleženci pridobivajo življenjske in delovne izkušnje, navade, razvijajo lahko kritičen odnos do dela, dobrin, vrednot in okolja na sploh. Učenje na šolskem posestvu omogoča ne le notranjo vsebinsko povezanost posameznih vrst znanj in sledenje tehnološkemu razvoju posameznega področja, ampak tudi interdisciplinarnost pri razumevanju in reševanju problemov, ki je pomemben pogoj za kakovosten razvoj posameznih strokovnih področij.

Šolsko posestvo daje dijakom, študentom in drugim udeležencem izobraževanja možnost, da spoznajo različne vrste in kultivarje rastlin, različne tehnologije ter vrste in pasme domačih živali. Udeleženci izobraževanja si morajo v procesu izobraževanja pridobiti znanja in veščine, ki jim bodo omogočala uspešno opravljanje poklica. Tako so zasnovani tudi izobraževalni programi. Šolsko posestvo kot infrastruktura za praktično izobraževanje omogoča tudi pridobivanje znanj, veščin in spretnosti s področja pridelave in predelave, trženja, trajnostnega ravnanja in uporabe sodobne, digitalno podprte tehnologije. Tako na šolskih posestvih oz. na šolah nastajajo tudi delavnice za ta del praktičnega pouka (mlekarska, predelava mesa, predelava sadja, vrtnin, gob, grozdja, zelišč, gojenja in uporabe okrasnih rastlin ...). Na ta način dijaki na šolskih posestvih pridobijo tudi znanja na področju dopolnilnih dejavnosti.

Šolsko posestvo daje možnost za opravljanje praktičnega izobraževanja v okviru različnih strokovnih modulov in praktičnega usposabljanja z delom. Da so cilji praktičnega izobraževanja doseženi, morajo dijaki oz. udeleženci izobraževanja sodelovati pri vseh opravilih na šolskem

posestvu. Šolsko posestvo mora biti oskrbovano tudi kadar ni dijakov v šoli (npr. počitnice, vikendi, prazniki).

Izobraževalni programi s področja kmetijstva, hortikulture, naravovarstva in gozdarstva, ki za izvajanje izobraževanja potrebujejo šolska posestva so:

- **na področju nižjega poklicnega izobraževanja:**
 - Pomočnik v biotehnik in oskrbi;
- **na področju srednjega poklicnega izobraževanja:**
 - kmetijska usmeritev: Gospodar na podeželju, Mehanik kmetijskih in delovnih strojev,
 - hortikultura usmeritev: Vrtnar, Cvetličar,
 - gozdarska usmeritev: Gozdar;
- **na področju srednjega strokovnega izobraževanja:**
 - kmetijska usmeritev: Kmetijsko-podjetniški tehnik,
 - hortikultura usmeritev: Hortikulturni tehnik,
 - naravovarstvena usmeritev: Naravovarstveni tehnik,
 - gozdarska usmeritev: Gozdarski tehnik;
- **na področju poklicno-tehniškega izobraževanja:**
 - kmetijska usmeritev: Kmetijsko-podjetniški tehnik,
 - hortikultura usmeritev: Hortikulturni tehnik;
- **na področju višješolskega strokovnega izobraževanja:**
 - kmetijska usmeritev: Upravljanje podeželja in krajine,
 - hortikultura usmeritev: Hortikultura,
 - naravovarstvena usmeritev: Naravovarstvo,
 - gozdarstvo: Gozdarstvo in lovstvo.

Šolska posestva opredeljuje **Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju**, 31. člen, 3. alineja (Uradni list RS, št. 79/2006): "Kmetijske šole lahko izvajajo praktično usposabljanje z delom na šolskem posestvu".

II. Temeljna načela

Delovno področje vodje posestva naslavlja cilje izobraževalnih programov s področja kmetijstva, hortikulture, naravovarstva in gozdarstva, ki jih dijaki oz. udeleženci izobraževanja dosežejo skozi praktično izobraževanje oz. usposabljanje na šolskem posestvu:

1. Kmetijstvo:

- načrtovanje, vodenje in spremljanje dela v rastlinski in živalski proizvodnji ter dopolnilnih dejavnostih, s pomočjo IKT in ob upoštevanju načel trajnostnega razvoja;
- obvladovanje postopkov priprave tal, setve, sajenja, oskrbovanja in negovanja ter spravila kmetijskih rastlin na podlagi setvenega oz. zasaditvenega in ureditvenega načrta;
- pridelovanje poljščin, krme in vrtnin, sadja in grozdja;
- vzreja in reja živali v skladu z etološkimi načeli in načeli dobre rejske prakse;
- urejanje športne in rekreacijske površine;
- varna izpeljava del s kmetijsko mehanizacijo, redno vzdrževanje in manjša popravila kmetijske mehanizacije;
- pripravljanje različnih pridelkov in izdelkov za prodajo oz. nadaljnjo predelavo;
- poznavanje postopkov predelave rastlinskih in živalskih proizvodov (mleko, sadje, grozdje, žita...);

- izvajanje ukrepov varstva rastlin in upoštevanje zahtev za varno uporabo FFS in varstvo okolja;
- sprejemanje osebne odgovornosti za zagotavljanje kakovosti pridelkov, izdelkov in storitev ter opravljenega dela;
- sodelovanje in timsko delo s sodelavci ter strokovno komuniciranje s strankami;
- upoštevanje predpisov in navodil varnosti in zdravja pri delu, varovanja okolja ter gospodarno ravnanje z delovnimi sredstvi materiali, energijo in časom.

2. Hortikultura:

- pridelava in oskrba okrasnih zelnatih rastlinah, drevnin ter zelenjadnic na prostem in v zaščitenem prostoru;
- oblikovanje, zasajevanje, urejanje in vzdrževanje zelenih površin;
- pridelovanje sadik in cepljenk za prodajo v skladu s standardi;
- vzdrževanje športnih in rekreacijskih površin;
- izvajanje ukrepov varstva rastlin glede na gojeno rastlino in upoštevanje zahtev za varno uporabo FFS in varstvo okolja;
- sprejemanje osebne odgovornosti za zagotavljanje kakovosti pridelkov, izdelkov in storitev ter opravljenega dela;
- sodelovanje in timsko delo s sodelavci ter strokovno komuniciranje s strankami;
- upoštevanje predpisov in navodil varnosti in zdravja pri delu, varovanja okolja ter gospodarno ravnanje z delovnimi sredstvi materiali, energijo in časom.

3. Naravovarstvo:

- vzdrževanje naravne in kulturne krajine ter izvajanje ukrepov ohranjanja vitalnosti varovanega območja;
- prepoznavanje vplivov delovanja človeka na naravo, okolje in prostor;
- vzorčenje in opravljanje analiz parametrov okolja;
- izvajanje trajnostnega razvoja na področju gospodarjenja z naravnimi viri;
- spremljanje izvajanja ukrepov varstva okolja;
- vodenje po naravi;
- informiranje javnosti o pomenu naravnih vrednot, varstva naravnih dobrin in virov, varstva okolja in urejanja prostora;
- organiziranje, izvajanje in spremljanje ukrepov ohranjanja naravnih vrednot, varovanja habitatov in ekoremediacij;
- izvajanje in nadziranje tehnoloških postopkov za pridobivanje energije in materialov;
- sodelovanje in timsko delo s sodelavci, strokovno komuniciranje s strankami in razvijanje spretnosti za kakovostno delo;
- upoštevanje predpisov in navodil varnosti in zdravja pri delu, varovanja okolja ter gospodarno ravnanje z delovnimi sredstvi materiali, energijo in časom.

4. Gozdarstvo:

- pripravljanje gozdnih tal in obnavljanje gozda s sajenjem ter setvijo;
- varen posek in obdelava drevesa, krojenje debla, izvajanje gozdnega reda ter opravljanje sečnje v posebnih in izrednih razmerah;
- varna izvedba zbiranja in vlačjenja sortimentov ter del na rampnem prostoru;
- izvajanje pravila lesa v posebnih in izrednih razmerah z uporabo gozdarske mehanizacije;
- izvajanje nege mlajših razvojnih faz gozda (mladja, gošče in letvenjaka);
- izvajanje varstva gozdov in zaščite sadik pred divjadjo;
- ohranjanje in vzdrževanje funkcij gozda ter vzdrževanje gozdnih prometnic in manjših vodotokov v gozdnem prostoru;
- načrtovanje in trasiranje pravilne poti za različno gozdno mehanizacijo;
- samostojno uporabo delovne dokumentacije ter pripravljanje, raba in vzdrževanje delovnih sredstev, strojev in naprav;
- upoštevanje standardov in normativov ter standardov kakovosti, ki se uporabljajo pri

- organizaciji dela in izvajanju del v gozdu;
- upoštevanje predpisov za varno delo, navodil za varovanje zdravja pri delu in varovanje okolja;
- sodelovanje in timsko delo s sodelavci ter strokovno komuniciranje s strankami;
- gospodarno ravnanje z delovnimi sredstvi, materiali in časom.

III. Temeljna dejavnost

Glede na dejavnost šolskega posestva ima vodja posestva naloge s področja:

- **načrtovanja dejavnosti na šolskem posestvu** (načrtuje, koordinira in obvladuje delovne procese na šolskem posestvu, nadzira posamezne operacije dela v različnih časovnih obdobjih, načrtuje in usklajuje dela na šolskem posestvu, vodi in organizira delo drugih zaposlenih na šolskem posestvu, organizira in skrbi za nabavo reprodukcijskega materiala in drobnega orodja, predlaga in sodeluje pri uvajanju novosti in razvojnih sprememb, predlaga nakup novih strojev in opreme, skrbi za trajnostno kmetovanje in gospodarjenje z gozdovi, upošteva predpise iz varstva pri delu);

- **naloge s področja ekonomije in trženja** (vodi evidence, pripravlja poročila o pridelavi in predelavi ter o drugih dejavnostih na šolskem posestvu, vodi materialno knjigovodstvo za šolsko posestvo, pripravlja kalkulacije cen kmetijskih pridelkov, izdelkov in storitev, organizira in vodi prodajo tržnih viškov, sodeluje pri prodaji gozdno lesnih sortimentih, pripravlja les za licitacijo, sodeluje s podjetji, zavodi in drugimi strokovnimi organizacijami, skrbi za ekonomičnost posameznih panog na šolskem posestvu, svetuje pri nakupu in prodaji izdelkov in storitev ter materiala za potrebe kmetijske, gozdarske, naravovarstvene in hortikulturne dejavnosti);

- **naloge na področju komunikacije in IKT** (učinkovito komunicira v notranjem in zunanjem okolju, uporablja vsaj en tuj jezik, vodi skupine sodelavcev, sodeluje z dijaki, študenti, učitelji in drugimi delavci, pri svojem delu uporablja IKT tehnologijo).

Neposredno vlogo v **vzgojno-izobraževalnem procesu** ima vodja posestva z organizacijo dela na šolskem posestvu, usklajevanjem delovnega procesa z organizatorjem praktičnega pouka in praktičnega usposabljanja z delom ter z učitelji strokovnih modulov. Usklajuje izvajanje dejavnosti na šolskem posestvu (pridelava, reja, predelava, trženje ...) s cilji praktičnega izobraževanja:

- načrtuje in koordinira vključevanje dijakov in študentov v organizacijo in delo na šolskem posestvu skozi praktično izobraževanje,
- sodeluje s programskim učiteljskim zborom pri načrtovanju nalog v okviru letnega delovnega načrta,
- sodeluje z vodstvom in učitelji strokovnih modulov pri izvedbi praktičnega izobraževanja (načrtuje kolobar, pripravlja pobude za posodabljanje šolskega posestva glede na cilje izobraževalnega programa, spremlja realizacijo izobraževalnih programov, sodeluje pri uvajanju novosti, pripravlja podlage za izvedbo učnih situacij, ...),
- sodeluje s strokovnimi aktivni in učitelji praktičnega pouka pri časovni izvedbi praktičnega izobraževanja,
- sodeluje v strokovnih timih vzgojno-izobraževalnega zavoda,
- organizira in vodi različne dogodke in ogleda,
- skrbi za varno delo na šolskem posestvu,
- pri svojem delu upošteva relevantno zakonodajo,
- skrbi za kakovost dela na šolskem posestvu,
- sodeluje pri organiziranju in izvajanju praktičnega izobraževanja odraslih na šolskem posestvu,
- sodeluje pri promociji poklicev in šole,

- izvaja mentorstvo dijakom, študentom in odraslim udeležencem pri projektnih nalogah,
- izvaja mentorstvo dijakom na praktičnem usposabljanju z delom in študentom na praktičnem izobraževanju.

IV. Izvajalci in znanja izvajalcev

Vodja posestva

Program	Programski element – učno okolje	Izvajalec	Znanja s področja
Pomočnik v biotehniki in oskrbi (NPI)	šolsko posestvo	vodja posestva	višješolskega ali visokošolskega izobraževanja kmetijstva, agronomije, hortikulture, gozdarstva, naravovarstva ali zootehnik
Gospodar na podeželju (SPI)			
Mehanik kmetijskih in delovnih strojev (SPI)			
Vrtnar (SPI)			
Cvetličar (SPI)			
Gozdar (SPI)			
Kmetijsko-podjetniški tehnik SSI in PTI)			
Hortikulturni tehnik (SSI in PTI)			
Naravovarstveni tehnik (SSI)			
Gozdarski tehnik (SSI)			
Upravljanje podeželja in krajine (VSI)			
Hortikultura (VSI)			
Naravovarstvo (VSI)			
Gozdarstvo in lovstvo (VSI)			

Pripravili:

- Skupnost biotehniških šol
- Ivana Belasić, svetovalka področja (CPI)

Viri:

- Rečnik, Metka idr. Posestva kmetijskih šol. Kmetijski inštitut Slovenije, 1993;
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16, 49/16 – popr., 25/17 – ZVaj, 123/21, 172/21 in 207/21);
- Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (Uradni list RS, št. 79/06, 68/17 in 46/19);
- Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole (Uradni list RS, št. 57/07, 65/08, 99/10, 51/14, 64/15, 47/17, 54/19, 180/20 in 54/21);
- Pravilnik o napredovanju zaposlenih v vzgoji in izobraževanju v nazive (Uradni list RS, št. 54/02, 123/08, 44/09, 18/10 in 113/20);
- Pravilnik o metodologiji financiranja izobraževalnih programov in vzgojnega programa na področju srednjega šolstva (Uradni list RS, št. 107/12, 56/17, 5/19 in 178/21);
- Pravilnik o izobrazbi učiteljev in drugih strokovnih delavcev v poklicnem in strokovnem izobraževanju (Uradni list RS, št. 48/11 in 92/12);
- Zakon o zagotavljanju zemljišč za izvajanje izobraževalnih ter raziskovalnih in razvojnih dejavnosti s področja kmetijstva in gozdarstva (Uradni list RS, št. 36/21);
- Izobraževalni programi
<http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2021/programi/Ssi/tehnisko.htm> (dostop: februar 2022).